

16.1.2. Царските офицери

След „Девети“ 85 бивши царски офицери от Бургас и областта са въдворени в ТВО⁷⁵⁸, а стотици са изселени заедно със семействата си. През 1955 г. в Бургаски окръг „94 души царски офицери се наблюдават от 20 секретни сътрудници и се знае във всеки момент, какво е поведението на обектите“⁷⁵⁹.

През 1957 г. за 106 от бившите царски офицери се водят отчетно-наблюдателни дела, по които постъпват данни, а други 52-ма се водят само на отчет⁷⁶⁰. Бившият царски офицер Стефан Мъндев е вкаран в затвора, а за о.з. майор Никифор Никифоров, бивш генералщабен офицер, счетоводител в тубдиспансера, ДС разработва задача „да се компрометира пред вражеските елементи и царските офицери, за да не го използват за вражеска дейност, а също така и да се вербува агент по местоработата му за следене на неговото поведение. За целта се отпочнаха срещи с него с оперативните работници Брусев и Дойчев. Това стана достояние на някои вражески елементи. Вербува се агент от персонала на болницата, сблизиха се с обекта и започнаха да постъпват редовно сведения за нередности от стопански характер, които ще бъдат документирани и ще се вземе отношение по линия на народната милиция, ако се потвърдят. Към обекта се насочват и агентите „Николов“ и „Минчев“, от донесенията на които се вижда, че обектът дружи с хора от бившата едра буржоазия, по политически теми избягва да говори. Включен е в списъка съгласно Министерска заповед 155 в първа категория. Единият му брат е ликвидиран от народния съд, а другия е избягал в Канада“.

Към м. май 1962 г. по линия „бивши царски офицери“ няма активни разработки, а ДС поддържа само отчетни данни за тях и съставя списъци и справки за 127 от техните деца, върху които прехвърля своето внимание през следващите години⁷⁶¹.

⁷⁵⁸ АКРДОПБГДСРСБНА – Бс, ф. 1, оп. 594, годишен отчет на ДС – Бургас по линия бивши царски офицери за 1962 г. Забележка: По-голямата част от тях след излизане от концлагера отказват сътрудничество, поради което или са въдворени повторно, или са изселени и остават под агентурния контрол на ДС.

⁷⁵⁹ АКРДОПБГДСРСБНА, ф. 13, оп. 1, а.е. 1201, доклад от 1-во отделение, отдел I на Трето управление на ДС за състоянието на работата през 1-то тримесечие на 1955 г. (бивши фашисти, царски офицери, полицаи, разузнавачи).

⁷⁶⁰ АКРДОПБГДСРСБНА – Бс, ф. 1, оп. 2, а.е. 586, годишен отчет на градско отделение Бургас по царски офицери за 1957 г.

⁷⁶¹ Пак там, а.е. 596, списък на синовете и дъщерите на бившите царски офицери от град Бургас, 1962 г.

Подполковник Стефан Мъндев

Стефан Мъндев (1899, Сливен – 1996, Бургас) е син на учителя Иван Мъндев, който по-късно става известен търговец и собственик на хотел „Ямбол“. Завършва Военното училище като подпоручик. При създаването на Дирекцията по въздухоплаване през 1925 г. е зачислен в състава ѝ, след което постъпва в Аеропланното училище в Казанлък и след година и половина подготовка взема първи и втори пилотски изпит. Постъпва в бойната част на летището в Божурище, а по-късно е комендант на летището. През 1929 г. е произведен в чин капитан, след което е командир на ято към Първи армейски орляк на летище Божурище. От 1940 г. е майор, а през 1942 г. е назначен за командир на трети Образцов разузнавателен орляк на летище Ямбол. Участва във Втората световна война като подполковник, а след войната е командир на втора летищна база в Стара Загора. Уволнен е при чистката в армията.

През 1949 г. Стефан Мъндев е вкаран за първи път в ТВО „Белене“. Освободен е на следващата година, но на 29 септември 1952 г. е арестуван в Бургас, където живее със семейството си, и е следствен три месеца в ДС. Без присъда, с единственото обвинение, че е царски офицер и трябва да бъде превъзпитан, той е изпратен за втори път в ТВО „Белене“ до септември 1953 г.

По време на Унгарското народно въстание отново е арестуван. След обиск в дома му е намерен пистолет „Макаров“, подарен от руснаците за спомен от войната, отнети са му и 11 ордена и медала, връчени за воинска доблест и заслуги, личната сабя и парадният кортик. С петгодишна присъда е изпратен в затвора в Бургас, а след това в Сливен. След три и половина години е освободен, с единствената възможност да работи като ковач на щайги, а в края на всяка седмица трябва задължително да купи бутилка ракия на бригадира. След това е поливач на градския колодрум.

Подполковник Стефан Мъндев си отива от този свят с достойнството на човек, който е изпълнил дълга си към Родината и без капка озлобление за несправедливостите и униженията, на които е подложен от комунистическия режим.

16.1.3. „Граждански клуб – Бургас“

Преди 9 септември 1944 г. в Бургас е учреден „Граждански клуб – Бургас“, в който членуват едни от най-изтъкнатите бургазлии, хора с успешна професионална кариера, образовани и с добро име сред своите